

INTRAPERSONALNI KONFLIKT U VIRTUELNOM SVETU

Rezime: Diplomiranim studentima Tehnološkog instituta u Džordžiji, nedavno je saopšteno da im već pet meseci na mejlove i postove na forumima kao pomoć u rešavanju problema u realizaciji projekata pruža robot kompanije IBM. Studenti su verovali da sa njima komunicira Džil Votson, univerzitetski asistent, osoba koja opuštenim, kolokvijalnim tonom, u roku od nekoliko minuta nudi precizne odgovore. Tek nakon ovog saznanja studenti su izrazili svoje povremene sumnje u to da je Džil, zapravo kompjuter.

Kako se intrapersonalni dijalog često temelji na promišljanju prethodnih događaja, prisećanju pročitanih knjiga ili razgovora koje smo čuli, postavlja se pitanje koliko je današnja omladina okružena *virtuelnom bukom* interneta u stanju da ovakav dijalog realizuje. Interpersonalna komunikacija koja prethodi internom dijalogu, a koja se na internetu ostvaruje sa nepoznatim osobama, moguće je čak i sa robotima, predstavlja prepreku za kvalitetnu intrapersonalnu komunikaciju.

Daroviti kao izrazito emocionalno, senzorno i moralno senzibilni pojedinci u virtuelnom svetu mogu biti poraženi u pokušaju da podršku u intrapersonalnom dijalogu potraže u, danas *prirodnom* okruženju, na internetu. U tom smislu, u radu se razmatraju didaktičke strategije koje su u funkciji podsticanja razvoja kritičkog mišljenja i autonomije, kao mogućnost za prevazilaženje intrapersonalnih i interpersonalnih konflikata darovitih, u virtuelnom svetu.

Ključne reči: daroviti, internet, intrapersonalno, virtuelno.

*Smatram da je moderan
samo onaj koji je razumeo staro,
pa umeo da ga odbaci.
Ako staro ne možete da odbacite
onda padate u ponavljanje.*

Stanislav Vinaver

Kako smo komunicirali

U vreme kada još uvek nije bio u stanju da govori, pre više od 40.000 godina, neandertalac je koristio grafičke zapise kako bi izrazio ono što vidi. Smatra se da su simboli pronađeni u pećinama zapravo početak pisma koje je kasnije uslovalo i nastanak govora. Kako je interpersonalna komunikacija u to vreme bila svedena isključivo na neverbalnu komponentu, moguće je zaključiti da je likovno izražavanje naših predaka bilo rezultat veoma bogate intrapersonalne komunikacije. Razvojem govora, verbalne komponente interpersonalne komunikacije,

¹ jpivan@hemo.net

intrapersonalna komunikacija je postala bogatija za inpute koji su poticali od sagovornika. Simboli su sada postali način da se verbalna komunikacija *materijalizuje* i kao takva učini korisnijom i dostupnom većem broju korisnika. Pronalazak papira, štamparske mašine, telegrafa, telefona... nastavak je bogate istorije komunikacije koju danas smatramo jednom od osnovnih dostignuća ljudske civilizacije.

Podsetićemo se ukratko i istorije kompjuterske tehnologije, kako bismo ukazali na određenu sličnost sa razvojem komunikacije, uopšte.

Kada još uvek nije bio stanju da *govori*, pre više od 25.000 dana ili sedamdesetak godina, kompjuter je koristio grafičke zapise – kodirane *bušene kartice* kako bi izračunao ono što je *Homo sapiens* želeo da sazna. Bušene kartice možemo posmatrati kao *hijeroglif*, koje će nakon izvesnog vremena zameniti nizovi slova, brojeva, simbola i reči koji se uglavnom temelje na engleskom alfabetu. Kompjuteri su relativno dugo ostali *nemi*, ako izuzmemo buku koju su stvarali rashladni sistemi koji su im omogućavali neometan rad. Računari su konačno *pustili glas*, kako bi emitovali zvuk u igrama koji je upotpunjavao dešavanja na monitoru, onog trenutka kada su prvi personalni kompjuteri (*Amiga*, *Commodore*, *Atari*...) opremljeni zvučnikom. U to vreme univerzitetski, državni, vojni i poslovni računari međusobno su komunicirali u veoma ograničenom prostoru u tzv. intranet mreži, ograničenoj prostorno na nivo jedne prostorije ili zgrade. Nastanak interneta otvara vrata mnogo bogatijoj komunikaciji koja se u prvom momentu svodi na razmenu kratkih pisanih poruka – *mejlova*. Intenzivniji *razgovor* putem ove mreže predstavlja četovanje (*Chat*) koji nasleđuju programi poput Skajpa (*Skype*), Vajbera (*Viber*) i sličnih koji omogućavaju interaktivni razgovor, čak i prenos video-signala, odnosno sliku govornika. Ono što nije jasno naglašeno je činjenica da je sve vreme u računarsku komunikaciju uključen čovek kao izvor i primalac informacija, dok je kompjuter samo odgovarajući kanal za njihov prenos.

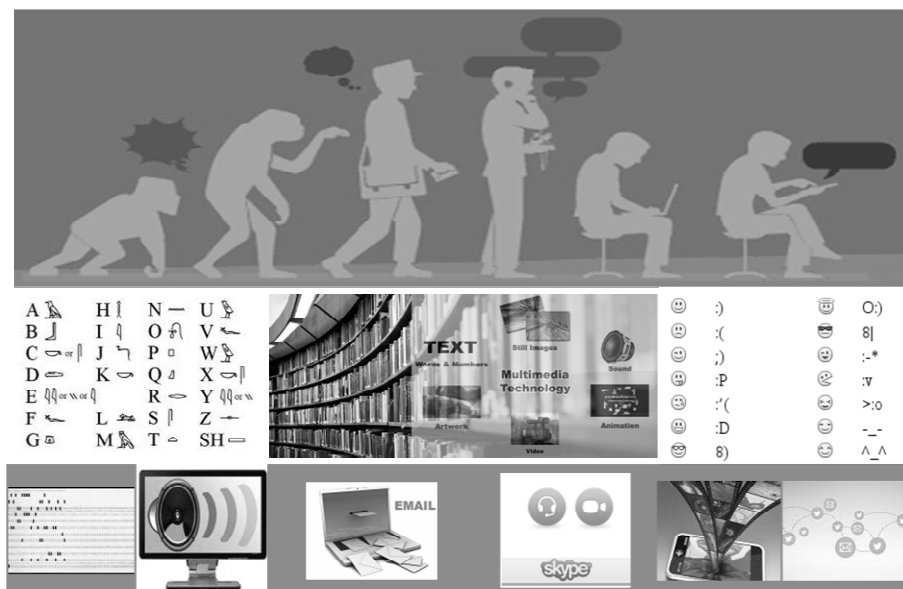
Konačno, komunikacija pomoću mobilnih uređaja osetljivih na dodir (*Touch*) *vraća* nas uslovno u praistoriju, korisnici Tvitera (*Twitter*) uz ograničenje od 140 karaktera svoju intrapersonalnu komunikaciju pretvaraju u interpersonalne kratke zapise, rečima kojima nedostaju samoglasnici, skraćenicama, a još češće, za ovu analizu veoma bitno, simbolima npr. *smajlijima* koji opisuju neverovatno dugi niz različitih duševnih stanja autora poruke.

Značaj i ulogu simbola u komunikaciji pronalazimo u Tabsovoj rečenici: „Ono što čini ljudsku komunikaciju jedinstvenom jeste naša superiorna sposobnost da stvaramo i koristimo simbole; ova sposobnost omogućava ljudima da razmenjuju iskustva indirektno i posredno” (Tabs, 2013: 35).

Da se komunikacija *ponavlja* konstatuje i Mekluan (*H. M. McLuhan*), koji istoriju ljudskog društva sagledava kroz tri kulturne faze:

- Audio-taktilna kultura – gde preovladava govor kao osnovni način komunikacije;
- Vizuelna kultura – koja počinje pronalaskom pisma i u kojoj dominira čulo vida;
- Faza povratka audio-taktilnoj kulturi – koja počinje pojavom elektronskih medija, u kojima čulo govora opet dominira. (Maširević, 2005: 305)

Navedene pojave i konstatacije prikazane su u slobodnoj formi na slici 1. kako bi ostali dosledni vizuelnoj kulturi koja, čini se, ponovo smenjuje audio-taktilnu fazu. Čini se zapravo da razgovor *zamire* daljim razvojem elektronskih medija, vizuelno preuzima primat, a posledice ove pojave ogledaju se i u sferi međuljudskih, socijalnih kontakata i komunikacije.

Slika 1: Od hijeroglifa do smajlija (kreirano iz više onlajn dostupnih izvora)

Tviter, fejsbuk (*Facebook*) i njima slične društvene mreže omogućavaju korisnicima *praćenje*, na osnovu koga se meri popularnost javnih, ali i drugih *viralnih* ličnosti. Činjenica je da oni koji su *praćeni* nisu u stanju da poznaju hiljade svojih *pratilaca*, ali još je zanimljivije da *pratioci* veoma često nisu ni svesni koga prate. Savremeni kompjuteri danas nam dokazuju da su i virtuelni glasovi i naznake veštačke inteligencije već prisutni na *mreži*. Nešto što ukazuje na ovu pojavu je slučaj zabeležen na Tehnološkom institutu u Džordžiji, gde je studentima nedavno saopšteno da im već pet meseci na mejlove i postove na forumima kao pomoć u rešavanju problema u realizaciji projekata pruža robot kompanije IBM. Studenti su verovali da sa njima komunicira Džil Votson, univerzitetski asistent, osoba koja opuštenim, kolokvijalnim tonom, u roku od nekoliko minuta nudi precizne odgovore. Tek nakon ovog saznanja studenti su izrazili svoje povremene sumnje u to da je Džil zapravo kompjuter. Ovde se postavlja pitanje: da li i kako nekontrolisana interpersonalna komunikacija putem društvenih mreža i interneta uopšte, utiče na intrapersonalnu komunikaciju čoveka, pre svega, mladih ljudi?

Kako danas komuniciramo

Internet, veb-sajtovi, društvene mreže... postali su najbrži i uobičajen način komunikacije, omogućivši kreiranje virtuelnih timova, interakciju uključenih aktera i uvođenje inovacija u obrazovne, poslovne i druge složene sisteme. Paralelno sa tim ovi moderni mediji su danas postali „predmet izučavanja čitavog niza disciplina, kao što su sociologija, političke nauke, ekonomija, psihologija, studije kulture, studije komunikacije, kibernetika, geografija, istorija i antropologija” (Grubišić, 2013: 137), a pitanja na koja se najčešće traže odgovori su „kako mediji utiču na ljude i na koji način ljudi koriste ono što im mediji pružaju” (Čurčić, 2004: 29), kao i „šta se zapravo događa kada se ljudi sastaju i rade u onlajn okruženju” (Gackenbach, 2011: 5).

U tom smislu osim prepoznavanja elemenata jednostavnog procesa komunikacije: učesnika (komunikatora), poruke, kanala za prenos informacija i smetnji, za komunikaciju u internet okruženju neophodno je identifikovati i *kontekst*. U trenutku kada „virtuelna umreženost ruši barijere realnog konteksta življenja” (Arsenijević i Andevski, 2015: 228) neutvrđivanje okolnosti ili situacije u kojima se odvija određeni događaj tzv. *gubitak konteksta* smanjuje prostor za:

- odgovornu komunikaciju;
- argumentovano iznošenje stavova;
- prezentaciju naučno i stručno zasnovanih činjenica;
- kritičko promišljanje i vrednovanje;
- usvajanje vrednosti i normi ponašanja...

U internet okruženju, posebno u virtuelnom prostoru otvorenih društvenih mreža, veoma je teško odrediti granice u kojima se komunikacija odvija. *Interpersonalna* komunikacija brzo i lako poprima dimenzije *male grupe*, a one provociraju mnogo širu *javnu komunikaciju*.

Jedno od osnovnih svojstava koncepta *Web 2.0* je da korisnici nisu samo pasivni konzumenti, već i aktivni stvaraoci informacija. U takvim okolnostima, u kojima se odvija bogata razmena informacija, mišljenja i stavova, *gubitak konteksta* je veoma česta pojava. Naime, fokus ili tema oko koje se okupila grupa zainteresovanih korisnika često postaje sporedna, a virtuelna diskusija poprima neželjeni ton, prerasta u neargumentovanu raspravu, a *gubitak konteksta* (odgovornosti, činjenica, kritičkog razmišljanja i ustaljenih normi ponašanja) inicira grube uvrede, netoleranciju, prerasta u internet nasilje (*cyberbullying*) i širi se internetom *kao požar*. Nažalost, poznati su, pa i u našem bliskom okruženju, slučajevi vršnjačkog internet nasilja okončani samoubistvima maloletnih osoba.

Pogrešno bi bilo, na osnovu iznesenog, zaključiti da internet, odnosno društvene mreže nemaju svojih dobrih strana. Oni svakako „olakšavaju komunikaciju među ljudima i proširuju mogućnosti komuniciranja i povezivanja... održavanje veza sa osobama u drugom delu sveta”, ali i sa osobama sa kojima smo u svakodnevnom *bliskom kontaktu*, njima se mogu osim redovnog obnavljanja „jake veze sa porodicom i prijateljima... i slabe veze sa poznanicima i kolegama, lakše ostvarivati nove veze” (Komaromi, 2012: 96). Zaključak je, ipak, „da će konkretne

posledice koje će upotreba interneta i komunikacija u virtuelnim društvenim mrežama imati na pojedinca zavisiti, pre svega, od ličnosti i navika korisnika kao i kvaliteta veza koje se grade u virtuelnim kontaktima” (Komaromi, 2012: 97).

Intrapersonalna komunikacija u virtuelnom svetu

Intrapersonalna komunikacija se temelji na promišljanju prethodnih događaja, prisećanju pročitanih knjiga ili razgovora koje smo čuli, odnosno, na interpersonalnoj komunikaciji koja je prethodila internom dijalogu. Kako interpersonalna komunikacija utiče na intrapersonalnu, tako se i „komunikacija sa samim sobom posledično ispoljava i na nivou interpersonalne komunikacije” (Spehnjak & Plenković, 2015: 150). Jedna od osnovnih ljudskih sposobnosti je sposobnost za poređenje i evaluaciju. Za pojedinca to znači vrednovanje sebe u odnosu prema drugima i ocena onoga kako će drugi proceniti nas. Ovaj veoma bitan proces predstavlja „korak dalje u traganju odgovora na pitanje kako sebe vidimo u sadašnjosti, odnosno koji su naši potencijali, mogućnosti a iznad svega, kako projektujemo idealnog sebe u budućnosti” (Piechowski, 1997: 366). Nedovoljno je u tom smislu razgovarati isključivo „sa samim sobom, rešavati probleme i unutrašnje sukobe, prosuđivati i procenjivati situaciju” (Spehnjak & Plenković, 2015: 152). Bez podrške iz *okruženja*, intrapersonalna komunikacija ne može biti kompletna. Danas, u vremenu koje je obeleženo ubrzanim tempom života i brojnim obavezama navikli smo se da odgovore tražimo od *Gugla*, a ne iz štampanih izvora poput enciklopedija, rečnika, stručne i naučne literature. Ova navika je još izraženija kod mlađe populacije, koja je uz internet, praktično, porasla. Interpersonalna komunikacija tada prerasta u virtuelnu, a intrapersonalna se temelji na odgovorima koje generiše mašina koja traga za rečima, ali ne i njihovim smislom. *Web 3.0* koncept poznat pod nazivom *semantički veb*, trebalo bi da reši ovaj nedostatak, međutim, pitanje je da li je moguće očekivati od *robota* da na osnovu *onoga što je istinito o reči izvede zaključak o tome šta je istina o svetu* čime se još davno pre nastanka kompjutera bavio američki filozof Dejvidson (D. H. Davidson, 1917–2003), navodeći primer da je tvrdnja „*sneg je beo istina ako i samo ako je sneg zaista beo*”.

U prvi plan se danas „zbog hiperdinamičnosti promena i svojevrsne *vladavine informacija*, posebno akcentuju veštine i strategije selekcije, evaluacije i korišćenja informacija” (Pešić, 2003: 413), što znači da je za korisnike interneta veoma bitno da budu u stanju da vrednuju izvor, odnosno upotrebnu vrednost informacija koje se nalaze na određenoj veb-lokaciji. Metapodaci, *podaci o podacima*, komponenta su na osnovu koje internet pretraživači pokušavaju da izdvoje informacije koje su validne, a praćenjem ponašanja korisnika pokušavaju i da ih prilagode tako da su one konkretnoj osobi zaista od pomoći. Međutim, korisniku je ipak prepušteno da subjektivno oceni i izdvoji zadovoljavajući odgovor.

Teoretičari i praktičari se intenzivno bave ovim problemima koji je posledica činjenice da kvantitet dominira nad kvalitetom, tragajući za kriterijumima po osnovu kojih bi se u pretragama izvršilo *filtriranje* informacija, a jedan od primera je npr. *Gugl Akademik (Google Scholar)*, koji pretražuje i prikazuje samo rezultate validnih časopisa, obrazovnih i akademskih institucija.

Kako bi povećale zadovoljstvo svojih korisnika pojedine akademske i bibliotečke ustanove daju uputstva koja mogu bitno poboljšati kvalitet odabranih informacija. Tako je za korisnika, pre svega, neophodno da utvrdi sledeće činjenice o samom izvoru informacija: ko je vlasnik veb-sajta, kojoj publici je namenjen, ko je autor ili ko su autori-saradnici čiji se tekstovi objavljuju, u kolikoj su meri podaci tačni, objektivni i aktuelni. Nameće se zaključak da postupak utvrđivanja validnog izvora informacije nije jednostavan, oduzima mnogo vremena i realno, mali broj korisnika će biti spreman da ga sprovede u celini, ali, isto tako, zaobilaznje ovog koraka predstavlja nagoveštaj mogućih problema. Kada je reč o donošenju ključnih i konačnih odluka koje predstavljaju rezultat intrapersonalnog i interpersonalnog komuniciranja, navedeni problem može imati, kao što je već rečeno, kobne posledice.

Didaktičke strategije kao izazov i odgovor na intrapersonalni konflikt

Poznato je da su mladi uopšte, a posebno daroviti, u periodu kada još uvek nisu dovoljno emocionalno, senzorno i moralno zreli, istovremeno u pogledu ovih aspekata ličnosti izrazito senzibilni. U pokušaju da rešenja za svoje probleme potraže u intrapersonalnom dijalogu, tražeći podršku u danas *prirodnom* okruženju, na internetu, oni mogu biti poraženi. Pitanje koje se postavlja je: mogu li didaktičke strategije koje su u funkciji podsticanja razvoja kritičkog mišljenja i autonomije, biti jedna od mogućnosti za prevazilaženje intrapersonalnih i interpersonalnih konflikata mladih i darovitih, u virtuelnom svetu?

Veliki je broj autora koji su pokušali da sistematizuju nastavne strategije i nastavne metode koristeći različite kriterijume, ali je danas u Evropi, kao i u svetu prisutan trend favorizovanja strategija i metoda koje intenziviraju razvoj kompetencija. U prvi plan se pored kompetencija stavljaju i sposobnost i spremnost za rešavanje problema, kritičko učenje i prosuđivanje, integrisanje individualnog, društvenog i stručnog aspekta i ovi elementi se „ugrađuju u sve savremene koncepte obrazovanja” (Gojkov & Stojanović, 2015: 30). U skladu sa tim heurističke didaktičke strategije smatraju se onima koje će, između ostalog, „doprineti razvoju istraživačkog stila razmišljanja, kritičkog i stvaralačkog mišljenja” (Gojkov & Stojanović, 2015: 276).

Zanimljivo je da se pojam *heuristika* danas često koristi u korelaciji sa informatičkim problemskim situacijama u izrazima *metoda pokušaja i greške* ili kada *program koristi heuristike (heurističke metode) da stalno poboljšava svoj učinak* ili kao *programska tehnika rešavanja problema brže od klasičnih metoda ili nalaženja približnog rešenja kada klasični metodi ne mogu da nađu tačno rešenje* (definicije prema *Merriam-Webster* i *Oxford Living* rečnicima). Prema navedenim izvorima heuristika su i *strategije izvedene iz prethodnih iskustava sa sličnim problemima*, te se one zaista čine kao optimalno rešenje za uspešnu intrapersonalnu komunikaciju.

Iz pozicije edukatora navikavanje studenata ili učenika, „da kritički promišljaju i diskutuju značajno je jer pedagoško delovanje podrazumeva da u konkretnim situacijama ne postoji samo jedna tačna opcija delovanja, nego bar

nekoliko, koje se sve mogu različito teorijski potvrditi” (Gojkov & Stojanović, 2015: 271). Razvijanje i primena heurističkih strategija učenje pretvara u „interesantan i aktivan proces, koji učenike stavlja u središte procesa učenja, pri čemu oni imaju kontrolu nad njim”. Istovremeno, „paradigma *akcione refleksije* isključuje dosadašnji način praktičnog osposobljavanja oponašanjem mentora i naglašava kritički odnos” (Danilović, 2011: 21), a paralelno sa tim razvoj refleksivnih kompetencija, u procesu istraživanja, favorizuje „naučne sadržaje znanja kao tačku referentnosti” (Gojkov & Stojanović, 2015: 271).

Zaključak

Intrapersonalnim razgovorom ili „samokomunikacijom... omogućava se i otvara pristup samome sebi i svome središtu putem samorefleksije, promišljanja, molitve, vere i pozitivnog stava” (Spehnjak & Plenković, 2015: 152). Ovom aktivnošću teži se ka donošenju dobrih odluka, ali rezultat ne mora uvek biti pozitivan. Razgovor sa samim sobom, unutrašnji govor odvija se najčešće u tišini, u nekom vidu meditacije, ali on može izazvati i buru osećanja tj. „uzbuđenje kada pomislimo na nešto, kada osmislimo plan ili rešavanje problema u našim mislima” (Spehnjak & Plenković, 2015: 152) ili se prisetimo nedavnih događaja.

Ova aktivnost u savremenom tehnološkom društvu postaje opterećena *virtuelnom bukom* interneta. I dok su odrasli u stanju da ostvare određeni otklon od ovih uticaja, mladi ljudi koji još uvek nisu osposobljeni za suočavanje sa stresnim situacijama i koji su podložni različitim uticajima, mogu postati žrtve internet predatora.

Susrećemo se danas i sa situacijom da „mladi ranije biološki sazrevaju... ali znatno kasnije ulaze u period odraslosti zbog produžene pripreme za zahteve svakodnevnog i profesionalnog života” (Brković, 2011: 311). U populaciji darovitih, posebno je problematična ova okolnost *otežanog odrastanja*, koja stvara krizu identiteta, pa je stoga neophodno kod njih, ali ne isključivo i samo kod njih, razvijati „sposobnosti potrebne za funkcionisanje u složenim uslovima savremenog života (analitičko i kritičko mišljenje, konstruisanje znanja, rešavanje problema i konflikata, moralno rasuđivanje, timski rad, participacija, sposobnost odlučivanja, evaluacije, refleksije, moralno ponašanje, samoinicijativa, tolerancija, itd.)” – Gojkov i Stojanović (2015: 201). Ovo je razlog da se danas insistira na primeni heurističkih didaktičkih strategija u svim oblastima i na svim nivoima obrazovanja.

Adekvatno obrazovane osobe biće u stanju da intrapersonalnom komunikacijom uspostave psihičku ravnotežu i postignu kognitivnu i afektivnu stabilnost. Istovremeno, korektnim interpersonalnom komunikacijom sa vršnjacima koja je izvor pozitivnih socijalnih iskustava, povjerenjem u druge i verom u sebe, u kriznim situacijama, omogućiće efikasnije suočavanje sa stresnim događajima. (Brković, 2011: 339; Spehnjak & Plenković, 2015: 151).

Literatura:

- Arsenijević, J. i Andevski, M. (2015). *Mreže medijske stvarnosti*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Banić-Grubišić, A. (2013). Antropološki pristup medijima-kratak pregled (sa posebnim osvrtom na igrani film). *Antropologija 13*, sv. 2, (str. 135–137).
- Brković, A. D. (2011). *Razvojna psihologija*. Čačak: Regionalni centar za profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju.
- Čurčić, N. (2004). Texts, Audiences and Relations of Power Research Paradigms in Media and Cultural Studies. *Glasnik Etnografskog instituta SANU 52*, (str. 29–42).
- Danilović, M. (2011). Nastavnik kao uzor, model, idol, ideal, simbol, vrednost, tj. mera, savršenog i svestrano obrazovanog čoveka. *Tehnologija, informatika i obrazovanje za društvo učenja i znanja*, 6.
- Gackenbach, J. (Ed.). (2011). *Psychology and the Internet: Intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications*. Academic Press.
- Gojkov, G., Stojanović, A. (2015). *Didaktičke kompetencije i Evropski kvalifikacioni okvir*. Beograd, SAO.
- Komaromi, B. (2012). Virtuelne društvene mreže. *Zbornik radova Analiza socijalnih mreža II*, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za sociologiju, (str. 81–99).
- Maširević, L. (2005). Mediji i društvena teorija. *Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti*, No. 8-9, (str. 301–310).
- Pešić, J. M. (2003). Critical thinking between fashion and thoughtfulness: Towards the theoretical foundation of concept. *Psihologija*, 36(4), (pp. 411–423).
- Piechowski, M. M. (1997). Emotional giftedness: The measure of intrapersonal intelligence. *Handbook of gifted education*, 2, (pp. 366–381).
- Spehnjak, M., & Plenković, M. (2015). Intrapersonalna i antropološka utjecajna dimenzija komuniciranja na dinamično i stresno ponašanje profesionalnih sportaša. *Media, culture and public relations*, Vol. 6., No. 2 (str. 150–160).
- Tabs, S. (2013). *Komunikacija: principi i konteksti*. Beograd: Clio.

Predrag Prtljaga, PhD

Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov"
Vrsac

INTRAPERSONAL CONFLICT IN VIRTUAL WORLD

Summary: Graduate students of Georgia Institute of Technology have recently been informed that for five months their e-mails and posts on forums as support to problem solving in projects realization had been replied by a robot from IMB company. Students believed that they had communicated with Jill Watson, University assistant, a person who offered accurate and fast answers in a causal, colloquial tone. Only having learnt that it is a robot, the students expressed their occasional doubts that Jill was actually a computer.

Having in mind that intrapersonal dialogue is often based on reflection on previous events, recollection of read books or previous conversations, a question is raised to what an extent is today's youth surrounded by *virtual noise* of the Internet able to get involved in such a dialogue with oneself. Intrapersonal communication prior to internal dialogue which takes place on the Internet with unknown individuals, possibly even with robots, thus represents an obstacle to proper intrapersonal communication.

As exceptionally emotionally, sensory and morally sensible individuals, the gifted could be defeated in virtual world in their attempts to find a support to intrapersonal dialogue in their current *natural* environment, i.e. on the Internet. In this sense, the paper considers didactic strategies which are in the function of encouragement of development of critical thinking and autonomy, as a possibility for overcoming intrapersonal and interpersonal conflicts of the gifted in virtual world.

Keywords: intrapersonal, the gifted, the Internet, virtual.

